

Hildebrand

152/1

De kerkhervorming van de 11 de eeuw is merkwaardig, omdat voor zoo ver te zien is, deze tot stand kwam zonder uiterlijke machtslijd met wapen- en ander geweld, alleen maar door de macht van overtuigingen. Het ging uit van een verdieping en beruining van geestelijk leven, na de inruiking van barbaarschheid ~~in~~ vorige eeuwen, toen ter nauwer nood standhoudend tegen Noormannen, Hongaren en Saracenen, de volke in Europa verarmd, tot laag kultureel niveau teruggeworpen, door feodale organisatie weer naar boven kwamen. Daarop bouwend kwam ~~de~~ feodale organisatie van de kerk. Oude organisatie en wetten weer opgehaald, of valsch nieuw gemaakt, om de barbaarsche wereld onder gezag te brengen (bv. Pseudoisid. Decr.). De bisschoppen, in plaats van missionarissen in oudste tijd, waren ambtenaren v. d. keizer geworden, door het keizerschap als feodale macht had zich ~~en~~ ^{en eeuw vroeger} ~~ge~~ ^{ge} omstreekt. (De feodale keizer, door instellen van eigen kerken, en daar beroepen van priesters, hadden benoemingsmacht; daaruit overal al bevoegdheids strijd; begon met sterke secularisatie van de kerk; hieruit koop van kerkelijke ambt voor geld, simonie, omst. 1000 geheel algemeen. Keizers benoemden bisschoppen als tegenhanger tegen hertogelijke macht, daardoor drenare, raadsheeren, bekwaam en onafhankelijk en hem toegedaan, verslechtert van centrale keizerschap. Hendrik III trachtte tegelijk peil van geestelijkheid verhoogen, simonie teyngaan, als deel van algeheele organisatie v. Christenheid; zette vorige paus af (Greg. VI, vte aanhanger hervorms, naar Keule), benoemde Suïdger v Bamberg als Clemens II. (Rome was een arme, vuile, weinig bewoonde stad, woovers en gewoefende partystryd binnen in, machteloos)

Hildebrand, opgevoerd in kerkelijke kringen, als monnik, ~~is~~ ^{heeft} niet ~~in~~ ^{uit} Cluny impuls ontvangen (daar eerst veel later) maar uit Keulen; in Deutschland sterke hervormingsbeweij in de kerk, daar werden (collectie Burchard v Worms 100-1025) kanonieke wetten verzameld of opgesteld, kwam studie kerkelijke recht ops (ook in Ravenna studie oud recht, en in Bologna, geslacht door Mathilda). In concilies (pauz Leo IX. 1049-56) kerkelijke wetten vastgelegd. Kerk begon zichzelf wetten te geven, bisschoppen daarnaar te handelen; stelling: paus kon niet afgeaet, aanniemand verantwoord; paus slechts wetlig indien door parochianen aangewezen in Rome. ^{of kardinalen} Nicolaus II geeft een decreet over pauskeuze (kardinaal-bisschopp, kardinalen, burgers niet; keizer invloed nog onbepaald)

Milaan was een groote stad, door handel en industrie belangrijker dan Rome, indertijd zelfs keizerstad geweest, voelde zich en zijn bischopszetel gelijkwaardig met Rome, had eigen Liturgie. In 1045 stelt Hendrik III daar ^{als} aartsbischop Guido aan, uit minder hooge familie, tot ongenoegen van rijke families. De stad was vol geestelijken, ^{Behoorende tot rijk geslacht} gemakkelijke levend, veelal gehuwd in de rijke families; verkoop van geestelijke waardigheden zeer gewoon, volgens vast tarief. Omheers 1056 begon beweging; Ariald, geleerd idealist uit omgevend land, ging preeken op de straten; Landulf uit aristocr. familie, zuig, slordig, oprecht, vurig, welsprekend; Anselm v Baggio, ^{rijk} priester, aanhanger van nieuwe hervorming. Preeken tegen feve der priesters, kregen aanhang; Anselm ^{word} bisschop v Lucca, Guido zelf beschuldigd van simonie. Zijn bespreking met hervormers - dat geestelijke huwelijk oud gebruik in Milaan was, geestelijken als geheel niet immoreel, geweld geen goede weg - gaf niets. Scheldwoorden: Simonisten tegen Patarenen (Lompenzappers?) waardoop op sociale verschillen nadruk. Voor de paus; provinc. synode, ban op Ariald & Landulf, door Steph IX weer opgeheven. Guido vlucht naar Duitse keizer. In 1059 Damiani en Anselm als legaten, eerst oppositie. Damiani valt aan, pleit voor suprematie van Rome - de eenheid van de kerk lag in de lucht - simonie veroordeeld. Maar Dam. niet uiterste consequentie dat alle wijdingen van simonistische priesters waardeloos waren (zelfde stipt als Nicolaas II in decreet) 1059) Dus Guido bleef aartsbischop, Ariald meeste invloed, symp v Rome (Alexand II). Na dood Landulf diens broeder Erembald, treedt op met wapenkracht als volksleider, in 1065 in Rome door paus met vlag en titel van ridder voor de kerk begiftigd. Patriciers nu actief aan de kant van Guido; onlusten, Ariald vermoord. Opvolger van Guido door keizer benoemd, door Rome afgewezen, zetelt in fort, door Erembald aangevallen, burgeroorlog. In 1072 paus schryft aan Hendrik IV, sterft 1073, opgevolgd door Hildebrand -

was meer een program. Curie wordt georganiseerd tot goed stads- en kerkbestuur. Hildebrand van af 1050 werkzaam als kloostervoord, leyaat, diaken, org. een ^{militie} legerij om edelen in toom te houden in de stad, organis. macht pausdom in de stad; vaak tegen en kritisch over pausen. Tot 1061 kard Humbert hooger macht. Hooral als geleerd en fel schryver, tegen de simonie. Humbert zag in elke invloed van leken en vosten simonie, doodsonde ^{en ketterij} (Damiani was vertroenender, geleerd en wyke; de onwaardigheid van de bedienaar maakt het sacrament niet onwerkzaam).

De vernieuwing begon dus niet met Greg VII; vorige pausen telkens al vabppen, geheele atmosfeer van hervorming; 1059 synode geen geestelike kon. zyn ambt van leek wryger; maar strijd daarover nog uitvechten. In Engeland liet Greg ^{goum} invloed van vorst toe. In 1073 gekozen tot paus in Rome. Stelde wet en beslissing v kerk als hoopste macht, veel praktische ervaring. Hy beriep zich op de „gerechtigheid“ ^{„iustitia“} het recht v d kerkelike wet. Eerste concilie moest celibaat en antisimonie vastleggen. In Duitschland intusschen veel grooter vrijheid, wanorde in bezeth, sinds dood v Hendr III; daar groote tegenstand. Alleen door middel van de bisschoppen kon de kerk hervormd worden, en uitzicht was droevig, weinigen betrouwbaar hierin; sommigen naar Rome geroepen, by niet verschynis gesuspendeerd; hy zag in bisschopp. zyn gedelegeerden. Duitse bisschoppen zellen Greg. af, door aantal Hal. onderleund; Greg. exkommun. de keizer, ontolaat onderdanen van plicht. Hye ballen vaxallen af. Paus plan naar Duitschland te gaan als arbiter. Hendrik voortwam hem door naar Canossa te gaan en won zoo het spel. Strijd over investituur gis onder volgende pausen voort; Greg. VII was episode, belangryk bejyn was 1046, meer dan 1073 of 1085

In Frankryk was reeds gebruik dat voor een bisschop het pallium kreeg toegeronde, hy eerst de zuiverheid van zyn geloof moest bevestigen, openbaar. Kreeg vorm van eed, naar paus geronden. Hierop nu in 11de eeuw gaanderweg gebruik van eed van trouw aan paus, zyn synoden bywonem, zyn raad opvolgen. Voor 1073 nu weins, na 1085 algemeen. eed van gehoorzaamheid van bisschoppen aan paus. Drukt nu gevoll uit van kerk als eenheid, met paus als centrum en hoofd. Hy ^{vormde} maachte het Christendom in feudale vorm, wat nood was voor zyn behoud in een feudale maatschappij. Bouwde dus kerk als eigen feodaal machtsinstuust, tegenover de wereldlyke feodale machten.

De toenemende macht van de kerk, de regeeraal van de zaak van Hildebrand is een toonbeeld van wat door propaganda, gebaseerd op principes die op dat oogenblik uit de maatschappij voortkwamen, tot stand gebracht kan worden, zonder directe geweldmiddelen. Te voren was de kaiserlyke feodale macht een sterke eenheid, en daardoor ontbrak eenheid van kerkelyke machten; deel van hen in dienst van keizer. Propaganda van Hildebrand, Damiani e. a. in vele brieven was een opbouwen van eenheidsdenken in de kerkelyke functionarissen. Daardoor deze steeds meer saamgesmeed tot eenheidsmacht, terwyl wereldlyke macht in rijkdom verdeeld werd door strijd keizer-hertogen. Of hierin nieuw opkomende handelsbouw van Italiaansche steden een rol speelde, is niet duidelijk. In verband met pausdom en volksbeweys samen. (Later pausdom scherp tegen Paterenen als Ketteren). Maar nieuwe handelssteden worden niet genoemd. Eenheid der kerk gaat ook nog als eigen maatschappelyk belang boven dat van de burgers uit; ze vormt een eigen tak van regeerende feodale machten.